

Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A. Ş.

14 Ağustos 1934 tarihinde temeli atılmış. 29 Kasım 1935 tarihinde Başbakan İsmet İnönü tarafından hizmete açılmıştır. 17 Şubat 1934 tarih ve 2/162 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi kapsamında Türkiye İş Bankasına verilen bir imtiyaza dayalı olarak kurulmuştur. Bu imtiyaz daha önce kâğıt fabrikasını kurmak isteyen Türkiye İş Bankası'na verilmiş, teselli ödülü niteliğinde bir imtiyazdır. Türkiye İş Bankası değişik illerde küçük küçük tesisler kurmak yerine Osmanlı Cam Sanayii'nin de merkezi olan Beykoz-Paşabahçe'de yeterli kapasite ile büyük bir tesis kurmayı tercih etmiştir. Bu tesis kurulmadan önce 500 yıllık cam sanayiimiz tam bir "can cekişme" süreci içinde idi. 1930 Sanayi Kongresi'ne sunulan çok sayıda sınaî faaliyet raporları arasında cam ile ilgili tek rapor aynacılık ile ilgilidir. 1930 yılında Türkiye'de ithal malî düz cam ile üretilen ayna dışında kayda değer bir şişe ve cam eşya üretimi yoktur. Tarihî Beykoz Camcılığı kaybolmuştur. Ayakta kalabilen son atölyenin üretimini Prof. Dr. Önder Küçükerman şöyle özetlenmiştir: *"El üretimi ile üfleme tekniğiyle üretilen petrol lambası şişesi, bardak, sürahi, kavanoz ve pres tekniğiyle üretilen tuzluklar, reçel tabakları. Atölyede bulunan bu donatımla ve ayrıca 10 kişinin çalışmakta olduğu düşünülürse, günde ortalama olarak şu üretimleri yapmış olmaları gerekir: 600 adet petrol lambası deposu veya çeşitli türde 1500 adet reçel tabağı veya 1500 adet su bardağı veya 600 adet sürahi veya kavanoz. İşte 1935 yılında Türk cam sanayii bu durumdaydı."* Bu üretim günde 300 kg'dan azdır. Temel atma töreninden bir gün önce (13 Ağustos 1934) Milliyet Gazetesi'nde *"Beş Senelik Plan - Sanayi Hızlanmasında İlk Adım Bugün Atılıyor"* başlıklı bir yazı yayımlanmıştır. Yazının özeti: 13 Ağustos 1934 - Tevsi ve modernize edilen Bakırköy Dokuma Fabrikasının açılışı, 13 Ağustos 1934 - Sümerbank'ın İzmit Birinci Kâğıt Fabrikasının Açılışı, 14 Ağustos 1934 - Paşabahçe'de temel atma töreni, 15 Ağustos 1934 - Türkiye İş Bankası Zonguldak Sömikok Fabrikası temel atma törenidir. Yazıda ayrıca Paşabahçe fabrikası hakkında şu bilgiler verilmiştir: *Renkli renksiz içki şişeleri ile kolonya şişeleri, itriyat flakonları, lamba şişeleri, bardak, sürahi, reçel tabakları, konserve ila., zücaciye eşyası yapılacaktır. Fabrikanın istihsal kudreti senede 3 - 4 bin ton mamul cam olacağı gibi müteakip seneler fabrikanın istihsalatını % 50 nisbetinde yükseltmek için lazım gelen tertibat daha şimdiden alınmıştır. Şişe fabrikası tesisatı... tanınmış kuvvetli bir Fransız firması tarafından deruhte edilmiştir. Fabrikanın mevaddı iptidaiyesinden olan kum Çatalca kazası dâhilinde Podima'dan (Yalıköy) getirilecektir. Bu kum evsaf itibarile en güzel kumlardandır. Şişe fabrikası memleket cam piyasasının taleplerini yerine getirebilmek için en modern tedabiri almıştır. Kurulmakta olan şişe fabrikası memleketimizin ve zamanın iktisadi vaziyet ve ihtiyaçları nazarı dikkate alınarak en rasyonel çalışacak sınaî bir müessese olacak. 1935 senesi haziranında fabrika imalatı piyasaya vaz edilecektir."* Deneme üretimine bir yıl sonra (Haziran 1935) başlayan fabrikanın resmî açılışını Başvekil İsmet İnönü yapmış ve oluşturulan kapasiteyi açıklamıştır: Günde 6 bin şişe - yaklaşık 6 ton/gün. 1936 yılında fabrikada 400 işçi çalışıyordu. Fabrikanın 1939 yılı kesin üretimi 3 764 ton şişe ve 1 003 ton cam eşyadır. 1935 yılında şişe ve cam ithalatı tutarı yılda yaklaşık 800 bin Lira idi. Günümüzde "Paşabahçe" olarak tanınan "Şişecam Topluluğu" dünyanın sayılı (Avrupa'da ilk beş, dünyada ilk sekiz) cam sanayii kuruluşları arasındadır. 17 000 çalışanı vardır. Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı yatırımları kapsamında kurulmuş olup 2000'li yıllarda ilk kuruluş mevkiini, unvanını ve tüzel kişilik sahipliğini koruyan tek sınaî tesistir. Kurulduğu dönemde unvanı 'Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Anonim Sosyetesı' olan Şişecam bugün; 64'ü yurt içinde, 20'si yurt dışında olmak üzere toplam 84 tesise sahip bir sanayi topluluğu konumuna ulaşmıştır. Düzcam, Cam Ev Eşyası, Cam Ambalaj, Kimyasallar olmak üzere 4 ana grupta faaliyet göstermektedir. 1935'te sadece 370 ton cam ürettiği göz önüne alındığında Şişecam bugün 3 milyon ton cam üretimi ve 2,5 milyar dolara ulaşan satışları ile önemli bir aşama kaydetmiştir. 1936 yılı üretimi 2 662 ton'dur. Üretim yetmiş yılda bin yüz kat artmıştır.

Mehmet Arif DEMİRER

KAYNAKÇA

Ayın Tarihi Dergisi, Sayı 24.

KÜÇÜKERMEN, Önder , **İstanbul'da 500 Yıllık Sanayi Yarışı: Türk Cam Sanayii ve ŞİŞECAM**, Türkiye Şiše ve Cam Fabrikaları A.Ş. 1998.

27/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turkiye-sise-ve-cam-fabrikalari-a-s/?pdf=3291> adresinden erişilmiştir